

Kuntien asialla

Kunta- ja palvelurakenteiden muutokset vauhdittavat kuntien tietojärjestelmäuudistuksia. Kuntaliitto on niissä mukana kumppanina, edunvalvojana ja opastajana.

TEKSTI: PÄIVI MÄNNIKÖ | KUVAT: OLLI HÄKÄMIES

Kuntaliiton lakimies **Ida Staffans** on tottunut neuvomaan kuntia kaikenlaisissa tietosuojaan ja salassapitoon liittyvissä pulmissa mutta tällaiseen hänkään ei ollut kuvitellut joutuvansa vastaamaan.

1920-luvulla kunnissa huutokaupattiin lapsia, joita perheet eivät kyenneet elättämään. Huutokaupassa vähiten tarjonnut sai lapsen ja kunta maksoi tälle avustusta lapsen ylläpidosta.

”Kunnissa on päätöksiä, joissa kerrotaan, mitä perheelle on maksettu lapsesta ja missä huutokauppa on käyty. Minulta kysyttiin näiden päätösten salassapidosta ja tietoturvasta”, Staffans kertoo.

Julkista ja salassa pidettävää

Huutolaislapsiin liittynyt kysymys kuvastaa paitsi kuntien laajaa toimintakenttää, myös niiden tietosuojapulmia. Asiakirjojen julkisuuteen ja tietosuojaan liittyvät asiat ovat Kuntaliiton lakimiehiltä useimmin kysytyjen kysymysten joukossa.

Lähtökohtaisesti kunnan päätökset ovat julkisia, mutta rajanveto julkisuuden ja salassapitoperusteiden välillä voi olla hankalaa. Näin on esimerkiksi, kun päätös liittyy henkilöstöasioihin tai siihen liittyy liikesalaisuuksia.

Staffans korostaa, että koska julkisuuspe-

riaate on vahva, asiakirja luokitellaan salassa pidettäväksi vain kun on pakko.

Hänen mukaansa kunnat selviytyvät julkisuuden ja salassapidon välisestä rajanvedosta hyvin jokapäiväisissä rutiineissaan, kuten pöytäkirjojen julkaisemisessa verkossa siten, että niistä näkyvät vain julkisiksi määritellyt kohdat.

”Mutta erityistilanteissa sitten saattaa olla haasteita.”

Tunnetaanko tietosuojavaltuutettu?

Kunnat tiedostavat tietosuojahaasteet, ja tarvetta tiedolle on. Staffansin mukaan Kuntaliiton lakimiehiltä tilataan paljon koulutuksia. Oikeuskäytäntöäkin rajanvedosta alkaa jo olla soveltamisen tueksi, samoin oikeusasiamiehen ratkaisuja.

Entä luetaanko kunnissa tietosuojavaltuutetun ohjeita henkilötietojen käsittelystä?

”Niitä on paljon, mutta täytyy sanoa, että tietosuojavaltuutetun tiedotus kunnille on vähäistä. Koulutuksissa käy ilmi, että kunnan työntekijät eivät välttämättä edes tiedä tietosuojavaltuutetun olemassaolosta”, Staffans sanoo.

”Kunnissa on kova resurssipula, eikä asioiden opiskeluun jää aikaa. Se tehdään, mitä on pöydällä ja siirrytään seuraavaan asiaan.”

Toisaalta esimerkiksi kuntien sosiaali- ja terveystoimissa, joissa käsitellään paljon arkaluonteisia asioita, yhteistyö tietosuojavaltuutetun kanssa on tiivistä. Kunnat ja tietosuojavaltuutettu ratkovat esimerkiksi opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimien tietosuojapulmia yhteisissä työryhmissä.

Tietoturva ei ole arvojärjestyksen kärjessä

Tietoturvan toteuttamisessa Kuntaliitto painottaa, että jokaisen kunnan kannattaa laatia itsenäisesti omaan toimintaympäristöönsä sopivat linjaukset.

”On parempi, ettei kunnille ole tarjolla yhtä selkeätä sapluunaa, koska näin ne joutuvat miettimään, mitä tietoturva merkitsee käytännössä”, Kuntaliiton tietoyhteiskuntatayksikön erityisasiantuntija **Simo Tanner** perustelee. Neuvoja Kuntaliitosta toki tarjotaan.

Tanner arvelee, että tietoturva on kunnissa kohtuullisella, ellei jopa hyvälläkin tasolla. Tietoverkkojen segmentointi, suojatarpeen mukainen jaottelu eri osiin, on ollut arkea ja kahdenkymmenen vuoden ajan. Parhaiten suojataan verkon ne osat, joissa liikkuu arkaluonteisia henkilötietoja ja taloudellisesti arvokasta tietoa.

Silti tietoturva ei ole kuntien tärkeysjärjestyksen kärjessä.

”Kunnan johto vastaa tietoturvasta osana riskienhallintaa, ja johdolla on työpöydällään tuhat ja sata asiaa. Useimmiten tietoturva-asiat jäävätkin sitten suorittavan henkilöstön varaan”, Tanner sanoo.

”Se on valitettavaa, mutta parhaansa kukin kunta varmasti tekee.”

Kuntien näkökulmasta tietosuojaa ja tietoturvaa sääntelevä lainsäädäntö on vaikeaa ja sitä on paljon, sanovat Kuntaliiton lakimies Ida Staffans ja erityisasiantuntija Simo Tanner.

” Tietosuojavaltuutetusta ei aina ole edes kuultu kunnissa.

Kuntaliitto

- Kuntien edunvalvontajärjestö.
 - Jäsenenä Suomen kaikki 336 kuntaa ja kaupunkia.
 - Toimintaan osallistuvat myös kuntayhtymät ja maakuntaliitot.
 - Kuntaliitossa on 300 ja sen tytäryhtiöissä 500 työntekijää.
 - Toimitusjohtaja **Kari-Pekka Mäki-Lohiluoma**
- www.kunnat.net \

> Kunnat eivät ole joutuneet laajojen tietoturvojen kohteiksi, ja tietoturvaloukkauksen uhkat liittyvät pikemminkin omaan väkeen: Esimerkiksi kouluissa oppilaat voivat murtautua verkkoon silkkää uteliaisuutensa.

Yhteiset järjestelmät yleistyvät

Kunnallinen itsehallinto on murroksen kourissa. Kuntaliitoksia on tehty jo joitakin vuosia, ja kunta- ja palvelurakenteiden suuren mittakaavan uudistukset ovat vasta tulossa. Monet kunnat ja kuntayhtymät yhdistyvät lähivuosina suuremmiksi kokonaisuuksiksi,

mikä tietää muutoksia tietojärjestelmiin.

Järjestelmiä uusitaan jo nyt, koska vanhat eivät mahdollista nykyaikaisia palveluita, kuten sähköistä asiakirjanhallintaa.

Kuntakohtaisista järjestelmistä ollaan myös siirtymässä yhteisiin ratkaisuihin. Niukkojen resurssien ja IT-osaajien eläköitymisen takia kunnat ovat perustaneet usean kunnan yhteisiä tietotekniikan palvelukeskuksia, joka sekä vaatii järjestelmien keskinäistä keskustelua.

”Tekniikan yhteenvieminen alkaa olla huomattavasti helpompaa kuin aikaisemmin, kiitos internet-tekniikan”, Simo Tanner sanoo.

Palvelukeskukset helpottavat hankintojen tekemistä, kun IT-ostot eivät ole pienen kunnan yleismies jantusen ymmärryksen varassa.

”Markkinamiehet myyvät mitä vain, jos ostaja ei ymmärrä asiaa. Ja sekä on tietoturva- ja tietosuojariski.” \

Kunnat kavahtavat tietosuoja-asetusta

EU:N TIETOSUOJA-ASETUS lisäisi Kuntaliiton mukaan kuntien hallinnollista taakkaa merkittävästi ja vaikeuttaisi suomalaisen julkisuusperiaatteen toteuttamista.

Komission ehdotus lisäisi rekisterinpitäjien velvoitteita. Sisäisen valvonnan tehostamiseksi kaikilla yli 250 työntekijän organisaatioilla tulisi olla tietosuojavastaavat, ja henkilötietojen käsittelyn raportointia lisättäisiin nykyisestä.

”Ehdotus sisältää paljon töitä; ennakkosuunnittelua ja jälkikäteistarkastuksia, ja kunnissa ollaan tiukoilla jo nyt”, Kuntaliiton lakimies Ida Staffans sanoo.

Rekisterinpitäjien pitäisi ilmoittaa tietoturvaloukkauksesta vuorokauden kuluessa sen havaitsemisesta. Sääntöjen rikkomisesta

voitaisiin määrätä sakkoa jopa miljoona euroa.

”Pienen kunnan budjetissa miljoonaluokan sanktio tarkoittaisi konkurssia.”

Staffans arvostelee asetusehdotusta siitä, että se on laadittu yritysten näkökulmasta. Julkishallinnon tarpeet ovat joutuneet valmistelussa sivuraiteelle. Esimerkiksi epäselväksi jää, mitä pykälää sovellettaisiin myös kuntiin ja mitä vain yrityksiin.

Lisäksi ehdotus on ongelmallinen kuntien korostaman kunnallisen itsehallinnon kannalta, koska asetuksena se on jäsenmaita suoraan velvoittava.

”En ymmärrä, millä toimivallalla EU säätää jäsenmaiden sisäistä hallintoa suoraan velvoittavia säännöksiä”, Staffans ihmettelee. \